

19.12. 2017

Ayberk Eryılmaz
Bilkent Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğrencisi

Kırkınıcıyı Atacak Bir Yürekli Çıkmayacak!

Orta Doğu'yu bir daha hiç barış gelmeyecek şekilde darmadağın eden Balfour Deklarasyonu'nun tam 100. Yılında Trump yönetimi tarafından ironik bir karar alındı ve Kudüs İsrail'in Başkenti olarak kabul edildi. 1995'te Büyükelçilik yasasında zaten Kudüs'ün İsrail'in başkenti kabul edilmesi ve Büyükelçiliğin Kudüs'e taşınması kararı vardır. Her başkan seçim beyannamesinde bunu kabul etmiştir. Trump'a kadar seçilen başkanlar, bu kararı altı ayda bir olmak suretiyle ertelemişlerdir. Trump da bunu bilerek geçmişte *"ABD başkanları bunu kabul etti ama dile getirmedi. ABD çıkarlarını göz önünde bulundurarak böyle bir karar almadılar. Bunlar haksız değil fakat şu an ABD'nin çıkarları doğrultusunda olduğunu düşünüyorum"* dedi ve artık zamanın geldiğini, ABD'nin çıkarlarında dahilinde de hiçbir engelin kalmadığını, dolayısıyla da daha fazla ötelemenin bir anlamının olmayacağını vurguladı. Kararı alırken İsrail'in Yüksek Mahkemesine atfı vardı lakin BM'ye herhangi bir atfı yapmadı. Bu da Trump'ın BM hakkındaki küçümseyici, muhatap kabul etmediği tutum ve retorik akıllara getirdi ki Uluslararası Hukuk'un bu bağlamda göz ardı edildiği aşikardır. Bu aslında hem Trump'ın şahsında hem de geleneksel ABD politikasında tutarlı bir karardır. Truman 1947'de destekleyici tutum verirken demokratı. Şimdi benzer şekilde Trump Cumhuriyetçi ve Kudüs'ü İsrail lehine tanıdıklarını ilam etmiştir. 1967 statüsüne göre Doğu ve Batı Kudüs vardır ve bu kararın alameti farikası şudur ki, İsrail Kudüs üstündeki her tasarrufu kendinde bulma, sınırsız güç uygulama ve yönetme hakkına sahiptir. Başka bir deyişle Max Weber'in egemenlik anlayışı İsrail'in lehinde Kudüs'ün üzerinde olacaktır.

Bundan ayrı olarak, Kudüs esasen evvelden beridir, İsrail'in *de facto* başkenti ya da iyi haliyle bir vilayeti konumundadır. Çünkü parlamentosu, bazı bakanlıkları Kudüs'e taşınmış dahası Mescid-i Aksa abluka altına alınmıştır. Hatta Müslümanların mabetleri, kutsal yerlerini tanımak şöyle dursun, kendi dini jargonlarına uygun bir şekilde kendilerine ait olduklarını iddia etmekten de geri durmamışlardır. Bu kutsal yerler üzerinde ibadet edebilme iznini de kendi tasarrufunda ve kısmen vermiştir (Temmuz 2017'de sadece Mescid-i Aksa'nın batı kapısı açıldı, olayların çıkması bahane edilerek tekrardan kapatıldı). Maalesef kimse bu *de facto* durumuna ağızını açmadı. Ne zaman ABD kabul etti, hemen yaygın kanaat günah keçisi seçmede şovenist mahirliklerini gösterdi. Özeleştirinin yapılmadığı ve suçun

hep karşı tarafta görüldüğü yani ABD ve İsrail’de arandığı bir koşulda, her zaman olduğu gibi hataya düşülecektir.

Bu kararın çıkmasında Müslüman devletlerin uluslararası ortamda herhangi bir ağırlık oluşturamaması, kendi aralarında da bir uzlaşma sağlayamamaları etkindir. Buradaki en ilginç durum ise bir süredir, Suudi Arabistan’ın ABD safına silah ticareti vasıtasıyla gelmesidir. Bu aslında bir bakıma ekonomik kuşatmadır ve bu sayede bölgenin dizaynı söz konusudur ki Katar krizi buna en iyi örnektir. Dahası, Suudi Arabistan’ın yeniden dizaynı ve ABD politikğine uyarlanması durumu vardır. Kast ettiğim, genç prensin yolunun açılması için mutlak tasfiyelerin yolsuzluk kisvesi altında yapılmasıdır. Daha da ilginç olanı geçtiğimiz haftalarda Suudi veliaht prens, radikal İslam’ı bıraktıklarını belirterek kati suretle ve ivedilikle ılımlı İslam’a geçeceklerinin taahhüdünde bulundu. Bu da aslında Kudüs’e yöneliktir yani başkent kararını sürpriz olamayacak şekilde ılımlı karşıladılar. İktisadi mefhumlarla hakikati örtbas etmek hakkaniyeti inkâr etmektir. Bununla alakalı olarak, Arabistan ile ABD’nin flörtleşmeleri çok uzun bir periyoda ve ekonomik ilgilere dayanmaktadır. 14 Şubat 1945’te Roosevelt ile Kral Abdulaziz, Ortadoğu üzerinde petrol odaklı bir dizaynın yapılması hakkında görüşmüşlerdi. Konuyla ilgili daha geniş bilgi için "*Blood and Oil*" filmi ve kitabını öneririm. Bu olayın benzerini Trump’ın milyarlarca dolarlık silah satışı yaptığı, Suudi Arabistan Kralı ve Trump’ın ellerini küreye koydukları Suudi Arabistan gezisinde gördük. Şüphesiz bu, yorum ve komplo teorilerine açık bir durum. Haddizatında yapacağım yorum ise şu yöndedir; küresel alanda kısa paslaşmalar ve bu kısa paslaşmalar sonucu bölgeye yansıyanlar, Kudüs kararının nasıl hazırlandığını başka bir açıdan gözler önüne sermektedir. Mesele burada yükselen güçler ile birbiri ile geçitirilen güçlerin düştüğü ihtilaflardır. Muhtelif zamanlarda ortaya çıkan Arap-İsrail savaşları ve sonucunda İsrail’in galibiyetle meşruiyet ve ekseri nüfuz kazanması, İran Devrimi, Irak-İran savaşı, Kuveyt’in Irak tarafından işgali ve akabinde ABD önderliğinde uluslararası askeri müdahale, 11 Eylül saldırısı, Afganistan’a ABD’nin askeri müdahalesi, nihayetinde Irak’a yapılan ikinci müdahale, dahası Irak’ın bölünmesi, bir daha kendine gelememesi, altyapısının tarumar olması, merkezi yönetimin İran’ın güdümünde olması, öte yandan Arap baharı ve Suriye’de dehşetengiz bir iç savaşın ortaya çıkması, Mısır’ın karşı devrimle Müslüman Kardeşler ‘den arındırılıp İsrail ile yakın ilişkiler kuran bir yönetimin oluşması, yeni yönetimin tünelleri kapatması, sınırlı ve göreceli bir şekilde Filistin’e özellikle Gazze şeridine lojistik yardım yapması; bunlardan ayrı olarak İran ile Suudi Arabistan’ın savaşın eşiğine gelmesi, Yemen’de bu iki devletin restleşmesi hatta Arapların güdümünde bir askeri müdahalenin gerçekleşmesi bunlara örnektir ve özetler niteliktedir. Bu kadar karışıklığın çıkarılmasının sebeplerini sıralayacak olursak; silah lobisinin yani konvansiyonel silah satıcılarının ihya olması, Arap birliğinin ve topyekun hücumunun engellenmesi suretiyle savaş koşullarının ve olasılığının İsrail’den uzaklaştırılması, Filistin’in güçsüz kalması ve İsrail’in gelişigüzel bir şekilde insan haklarını hiçe sayması, petrol kartellerinin egemenliği zedelenen bölgelerde daha karlı anlaşmalara girişebilmeleri, ABD’nin uzun vadede yürürlüğe sokmak istediği Ortadoğu projeleri bunların devamıdır. Nasıl diye sorarsanız bir örnekle cevap verebilirim. 2005’te Condolize Rice İsrail’de yaptığı açıklamada “Ortadoğu’da yeni bir düzen kuracağız” demesi, ABD’nin ilerleyen yıllardaki

tutumunu belli etmektedir (Rice, benzer şekilde 2003 yılında Ortadoğu'da 22 devletin sınırlarının değişeceğini deklare etmişti). Aynı Condolize Rice, geçen hafta öncesinde Suudi Arabistan'da idi. Ne tesadüf ki hemen hemen aynı zaman diliminde Kudüs, ABD tarafından başkent ilan edildi ve Büyükelçiliklerini oraya taşıyacaklarının haberi verildi. Unutulmaması gereken bir durum daha var ki son yıllarda konvansiyonel ve küresel silah satışları büyük artış göstermektedir. Ortadoğu coğrafyası istikrarsızlığı yaşadıkça küresel silah şirketleri bundan kar sağlayacaktır ki şüphesiz Kudüs kararı bu istikrarsızlığı artıracaktır. Sonuç olarak kazanan her halükârda petrol ve büyük silah şirketleridir ve Ortadoğu'nun doğa durumu, anarşik yapısı, her türlü kural tanımazlığı büyük ihtimalle artacaktır. Zaten yukarıda bahsettiğim gibi neredeyse her devlet birbiriyle kavgalı bir halde ve bu karar birbirleri arasında var olan istikrarsızlığın daha da derinleşmesine neden olacaktır.

Buna karşılık, İslam dünyasında verilen tepkilere bakarsak, olumlu olmakla beraber, yapılan '*intifada* (diriliş)' çağrısıyla, İslam ve terör kavramlarının birbiriyle bağdaştırılması ihtimali artacaktır ve özellikle El Şabab, Taliban ve Hamas gibi terör örgütü kabul edilmiş yapıların açıklama ve eylemleri bu kapsamda yaratılacak algıya hizmet edecektir. Bu bağlamda terörü açıklamada kullanılan radikalizmin İslamlaşması fikrinden İslam'ın radikalleşmesi fikrine geçiş, İslamofobia'nın artışı ve İslam'ın sanki bir terör şubesi olarak gösterilmesi gibi vahim sonuçları ortaya çıkaracaktır. ABD'nin yıllar öncesinde bir tohum olarak ortaya attığı ılımlı İslam projesi ne ilginçtir ki son zamanlarda dünyadaki tek Vahhabi devleti olan ve radikal İslam ve terörizm ile mütemadiyen bağdaştırılan Suudi Arabistan tarafından kucaklandı, benimsendi. Öte yandan başka bir ilginçlik ise, ABD Ulusal Güvenlik danışmanı McMaster –ki Dışişleri Bakanından rütbesi, yetkileri ve etkileri daha fazladır- Türkiye ve Katar'ın ve İran'ın teröre radikal İslam'a destek veren, silahlandıran ve eğiten ülkeler olduğunu söylemiştir. Biraz önce yukarıda anlattığım ABD dış politika tutumu ve İslam'ın radikalleşmesi, bununla mücadele edilmesi fikri bağlamında hayli tutumlu bir konuşmadır. ABD için terörizm İslam odaklıdır ve bu yüzden PYD, YPG, SDG gibi unsurlar ABD'nin çıkarlarına uymak ve ABD'nin vekili(proxy) olmaktan başka seküler görüldüğü için terör örgütü olarak kabul edilmemektedir.

Rusya açısından değerlendirirsek, Rusya'nın temkinli bir tutum sergilemesinin nedeni ekonomik temellidir çünkü Suriye'de petrol ve doğalgaz sahalarını ve askeri üslerin kullanım hakkını elde etmesinin üstüne en az 50 yıl Suriye'de kalma hakkını da Esad yönetimiyle imzaladığı anlaşma ile kazandı. Bu da demek oluyor ki Rusya, daha uzun yıllar Ortadoğu'da kalacak ve haliyle İran'ı bu kadar yanına almışken İsrail'i karşısına alacak şekilde bir denge kurmasıyla ortaya çıkacak enerji güvenliği riskinden ve bunun oluşturduğu ekonomik ilişkilerdeki olumsuz sonuçlardan kaçınacaktır. Bu yüzden Rusya, İsrail ile İran'ı diplomatik bağlamda dengelemek niyetindedir. Öte yandan Lazkiye'ye çok yakın bir konumda yer alan Doğu Akdeniz havzasında mevcut petrol arama çalışmaları var ve İsrail burada Güney Kıbrıs'a destek vermekte. Yanı başında bir petrol damarı olan bir bölge varken, asırlardır hedeflediği sıcak denizlere inmişken, İsrail ile belli bir diplomasi tonuna ulaşmışken ve şüphesiz bu durum da Rusya'nın bölgedeki proaktif liderliği ve bölgenin hamiliğini ABD'den devralmaya kadir iken bu avantajların hiçbirisini kaybetmek istemez. Hele ki ABD ve Rusya, Suriye üzerinde siyasi ve

ekonomik çıkarlar konusunda ortak bir paydada buluşmaya çalıştığı şu günlerde. Ayrıca belirtmekte fayda var, son görüşmelerde Amerika, Esad'ın barış görüşmelerinde masaya oturmasına olumlu cevap verdi. Dolayısıyla, Rusya'nın elinde ziyan etmek istemeyeceği kadar çok diplomatik avantaj vardır. Bunlardan ayrı olarak kabul etmeliyiz ki Orta Doğu konusunda Türkiye'nin Rusya'nın nezdinde herhangi bir caydırıcılığı bulunmamaktadır. Ayrıca kartlarımızı azaltan bir durum da dış politikada geçmişte yaptığımız hatalardan kolaylıkla geri dönülemezdir.

ABD'ye dönecek olursak, iç siyaset endişeleri, genelde güç peşinde koşan birçok liderde, özelde ise karizmatik lider konseptinin ve kendi olduğu yeri koruyabilmenin peşinde koşan liderlerde görülüp dış siyasetle telafi etme yoluna gidilir. Tıpkı Trump yönetimi de sorgulanırken, Trump'ın karşıtları her gün artarken Kudüs kararıyla hem dikkatleri ABD'nin yumuşak karnına çevirdi, hem Siyonist, Evanjelist, Yeni Muhafazakâr cemaatten da bu şekilde destek kazandı. Bunun sonucunda sorgulanan başkanlığına tasdik edebilme ve sağlamlaştırma avantajı elde etti. Ayrıca Yahudi lobisinin de Trump'ın başkanlık yarışında vaatleri karşısında onu desteklediğini unutmamak gerekir çünkü İsrail'i koruma ve Uluslararası Hukuk bakımından haksız olan haklarını savunma sayesinde kendisine deyim yerindeyse sonsuz bir kredi açılacaktır. Buna ek olarak, paralel bir şekilde, Trump'ın çalışma takımı içerisinde Yahudi ve Evanjelist şahıslar da vardır ve bu durum da zaten Trump'ın bu kararının bir çılgınlık değil de olması gerekeni zamansız yerine getirme hipotezini desteklemektedir.

Trump zaten seçim sürecinde de İsrail ve Yahudi lobisinin çıkarlarına uyacak bir minvalde yol izleyeceğini gösterir. Çünkü Yahudi lobisi ve saydığım diğer çıkar grupları, Trump yönetimini politikadaki "watch dog" konseptiyle takip edip mecbur etmiştir yani Trump adeta bu çevrelerin nefeslerini ensesinde hissetmiştir. Örnek olarak, BM 2016 yılında İsrail'in yerleşim yerleri açma konusunda karşıt bir tutumda oluşturulan 2334 sayılı kararı oylamaya sunduğunda Obama yönetimi de tasarıya çekimser kalmıştı. Sebep olarak da İsrail'in bu girişimlerinin iki devletli çözümü ziyadesiyle kötüye götürdüğünü ve buna bir son verilmesi gerektiğini belirtmişti. İsrail cephesinden gelen açıklama ise hayli sertti ve Obama yönetiminin, İsrail'i korumada başarısız olmakla kalmayıp BM çatısında bu örgütlenmeye de perde arkasından destek vermekle suçlamıştı. Dahası bu kararı utanç olarak niteleyip karara uymayacaklarını vurguluyordu. Ayrıca ilginç bir şekilde, seçilmiş Başkan Trump ile çalışmayı dört gözle beklediklerini iletliyordu. Trump ise tahmin edileceği gibi veto edilmesi yönünde tutum almıştı ve olay sonrası BM ve Obama yönetimini eleştiren bir açıklama yapmıştı. Öte yandan ABD genel manada İsrail'e arka çıkıcı ve Filistin karşıtı bir tutum izlemiştir. Örnek olarak 12 Ekim 2017'de İsrail karşıtı tutum ve yapısal reform ihtiyacı nedeniyle ve Filistin'in El-Halil kentindeki Eski Şehir'in dünya mirası listesine eklenmesi sonrası ABD'nin UNESCO'dan çıkma kararı almasına sebep oldu. Bundan önce de benzer şekilde 2011 yılında Filistin yönetimi, tam üye statüsü kazanmak için Ban ki Moon'a başvurmasının akabinde, UNESCO'da genel kurul kararı sonrası 194. devlet olarak kabul edildi. Karardan bir gün sonra yani 1 Kasım 2011'de ABD karara sert tepki gösterdi ve UNESCO'ya yapmayı planladığı 60 milyon dolarlık ödemenin iptal edildiğini duyurdu. Bir başka örnek de Hamas'ın 2006'da seçimleri ezici bir üstünlükle kazanması sonrası ABD ve AB, İsrail'in var olma hakkını tanımadığı ve

şiddeti reddetmemesini gerekçe göstererek Filistin'e ambargo uyguladı. Mali yardımlar durunca haliyle Filistin yönetimi maaşları bile ödeyemedi ve sonrasında El-Fetih ve Hamas arasında çatışmaların artışı, Filistin'i iç savaşın eşiğine getirdi. Devlet olma evresini bile tamamlayamamış bir yapıda iç savaşın çıkması çok büyük zararlar doğurur. Zaten ekonomide bilinen bir gerçektir ki krizin ve kıtlığın olduğu bir yerde iç savaş kaçınılmazdır. Sözün özü, Filistin ne zaman devlet düzeyinde bir hak iddia etse, talepte bulunsa, ABD'yi kesin olarak karşısında bulmaktadır. Bu yüzden, bu karar aslında ABD bağlamında tutarlı bir niteliğe sahiptir.

Uluslararası Hukuktan bahsetmişken BM konusuna da ayrı bir parantez açmakta fayda var. Birleşmiş Milletler bir zamanlar Trump'ın da dikkat çektiği gibi köhneleşmiş, ihtiyaçlara cevap veremeyen ve çözüm manevraları ortaya koyamayan bir yapıya sahiptir. Bunun en önemli sebebi veto hakkı ve daimî üye statüsü olan 'beş benzersizler' diye adlandırabileceğimiz ülkelerdir. Gelgelelim bu beş ülke özellikle Orta Doğu konularında ihtilafa düşmüşlerdir. Örneğin Birleşmiş Milletler hükümlerinin altında yürütülen Cenevre görüşmelerinin sekizincisi geçtiğimiz hafta yine sonuçsuz kalarak sona ermiştir. Şüphesiz Kudüs konusunda da keskin olmasa da görülen bu ayrılıklar 'beş benzemeyen' sıfatını kendilerine müsemma etmiştir.

Öte yandan Uluslararası hukuk bağamlarına gelecek olursak, BM'nin açıkladığı bazı kararlar vardır ve bunlar İsrail'in şahsında etkisizdir. Öyle ki 1947'de alınan 181 no'lu karar ile Kudüs'ün çevresi (*corpus seperatum*) kapsamında Uluslararası statü kazanmıştır yani herhangi bir devletin kontrolünde değildir ve herhangi bir diplomatik misyon, büyükelçilik bulundurulamaz. Buradaki önemli nokta ise bu kararın Genel Kurul'da alınmış olmasıdır çünkü Genel Kurul'da alınan kararın bağlayıcı değildir (2203 no'lu karar da Genel Kurul'da alınmıştır ve Kudüs'ün statüsünün çift devletli bir konumda olmasını belirtir). Bu da zaten en başından beri, Kudüs'ün İsrail'e belli bir zaman sonrasında katılabilirliğinin hukuki boşluğu hatta uluslararası hukuk bağlamında yetki aşımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda diyebiliriz ki, Uluslararası İlişkiler' de güç politikaları çerçevesince gerçekleşmemiş bir olay, durum veya karar bağlayıcılık kazanmıyorsa, bunda hukukun gücü değil de gücün hukuku gerçeğinin tecellisi vardır. 1949'da alınan 303 no'lu karar ile Kudüs'te yaşayanlara geniş haklar verilmiştir fakat uygulanamamıştır. Güvenlik Konseyi'nin etkisizliğini özellikle 1967'deki Altı Gün savaşı ve sonrasında da görebiliriz. Misalen, 1973 Yom Kippur savaşı sonrası BM 338 no'lu kararı açıkladı ve 242 no'lu maddenin uygulanması çağrısında bulundu. Güvenlik Konseyi'nin çağrısı üzerine İsrail, Golan ve Sina'nın küçük bir kısmından çekilme kararı aldı. Lakin müteakip yıllarda yine işgallere ve daha da ileri gitmelere devam etti. Özellikle 1974 yılında gerçekleşen Kiryat Şimona katliamı, Filistinli tutsakların olduğu binanın ateşe verilerek katledilmesi sonrası BM kınamıştır fakat herhangi bir yaptırım veya caydırıcı bir eylem ortaya çıkmamıştır. 1980 yılına gelindiğinde ise İsrail Medeni Hukuk'unu Doğu Kudüs'e teşmil etmiştir. Başka bir deyişle, Kudüs'ün birleşik konumunu ve İsrail'e ait olduğunu ilan etmiştir. BM ise 20 Ağustos 1980'de 476 ve 478 no'lu karar alarak buna sert cevap vermiştir. Kararda Uluslararası Hukuk'un delindiğini, hiçbir devletin bunu tanımaması gerektiğini, Hiçbir şekilde Kudüs'te diplomatik misyonun bulunamayacağı beyan edilmiştir. Lahey düzenlemeleri

43. Madde ve IV. Cenevre Konvansiyonu 64. Madde de işgalci devletin o toprak üzerinde egemen yasa koyucu gibi davranamayacağını ve kendi hukukunu uygulayamayacağını dile getirmektedir. 2013'te 1980 yılında İsrail Temel Yasası'ndaki 'tam ve birleşik Kudüs, İsrail'in başkentidir' kararın arkasında olduğunu buna karşılık Filistin de 1967 çerçevesince Doğu Kudüs'ün Filistin'e ait olması gerektiğini savunmuştur fakat kamplarda üç Filistinlinin öldürülmesi sonucu görüşme yine askıya alınmıştır. 7 Temmuz 2014'te 2000'den fazla Filistinli saldırılarda ölmüştür ve İsrail ateşkesleri bahanelerle çiğneyip katliamlarına devam etmiştir. Buradaki en ilginç mesele ise 2008'de Dökme Kurşun Operasyon'unda binin üstünde Filistin'in katledilmesi sonrasında İsrail'in savaş suçu işlediğine dair yayınlanan Goldstone raporu, BM Genel Kurul'da kabul edilmiş ve Güvenlik Konseyi'nin önüne gelememiştir. Bu da zaten en başından beridir, Filistin konusunda soykırım uygulanmasına rağmen BM'nin herhangi bir şey yapmadığını gibi tabiri caizse üç maymunu oynaması da istenildiği kadar intifada başlatılsın, Filistin konusunda gereken müdahalenin imkansızlığını, çözüm konusundaki çaresizliği ortaya koymaktadır.

İran açısından meseleye baktığımızda kanaatimce bu periyottan ve sonuçtan en çok memnun olan ülkedir çünkü ABD ve İsrail ile hemen her gün ağır restleşmelerin olduğu günlerde bir de özellikle Yemen ve Bahreyn'deki Husi yapılanması sonucu Suudi Arabistan'ın da eklenmesi sonrası bu karar Türkiye ile İran'ı birbirine daha çok yakınlaştıracaktır ve İran'ın da sert bir tepki vermesine sebep olacaktır. Bazı entelektüellerin söylediği gibi İran konuya mezhep güderek duyarsız kalmayacaktır, tam tersine olaya mümeyyiz bakarak, mezhep siyasetini bir kenara atacak ve karşıdaki bu yapıya karşı meydan okumasını Kudüs üzerinden sürdürecektir. Özellikle Katar sorununda Türkiye ve İran'ın Katar lehine ve diğer yedi ülke aleyhine pozisyon alması da burada önemlidir.

İslam İş birliği Teşkilatı meselesine gelirsek öncelikle geçmişine bakmak gerek diye düşünüyorum. 1969'da Fanatik bir Yahudi'nin Aksa Camii'ni yakma teşebbüsü sonrasında kurulmuştur ve misyonunda Kudüs, Filistin'in şahsında, Müslümanların lehine özgürleştirilene kadar faaliyet göstereceği yazar. Teşkilatın ilginç yanı da BM'den sonra en çok üyesi bulunan Uluslararası Organizasyon olmasıdır. Teşkilatın İstanbul'da kısa sürede toplanması, Türkiye'nin istediği minvalde bir kararın çıkması şüphesiz Türkiye açısından diplomatik başarıdır ve Suriye konusunda reel politığe dönme sonrasında bu durum da şüphesiz Türkiye'ye artı puan olarak yansımıştır ki Türkiye'nin bu kadar ses çıkarması, diğer Arap ve Müslüman ülkelerin toplumlarının da kendi yönetimlerinden böyle bir politik duruş sergilemesine katkıda bulunmaktadır. Lakin bardağın öbür tarafından bakarsak teşkilatın verimsizliği, üyesi bulunan hemen her devletin birbiriyle politik sorunlar yaşaması, caydırıcı bir gayrisafi milli hasıllarının, refah durumun ve teknolojinin olmaması, sadece eleştirip bağırarak, iyi haliyle kınamakla kalınacağını göstermektedir. Bun noktada belirtmek gerekir ki şiddet yerine barış istiyoruz derken geçmişten bugüne şiddetle barış istiyoruz karşılığını veren bir İsrail'in var olduğunu unutmamak gerek. Arap devletlerinde devlet geleneği, hukuk ve emperyalizme karşı kodlar yoktur. Bu yüzden ağır bir ifadeyle, Kudüs davasının satılması bu devletlerin şahsındadır. İşte tam bu noktada Türkiye'nin kararlı tutumu da devlet geleneği ve kodlarında anti-emperyalizmin hakimiyeti

olduğundan Kudüs meselesinde de etkin bir rol izleyebilmiştir. Bu kodları özellikle 27.07.1937 yılında Atatürk'ün TBMM'de yaptığı konuşma şöyledir:

Arapların Avrupa siyasetine nüfuz edemeyip bu sözde istiklal kelimesine inandıkları ve bu uğurda Arap memleketlerini Avrupa emperyalizmine esir kıldıkları çok şayani teessüftür. Arapların arasında mevcut olan karışıklığı ve hoşnutsuzluğu kimse bizim kadar bilemez. Biz vakta birkaç sene Araplardan uzak kaldık. Fakat şimdi kendimize kâfi derecede güvenip ve kudretimizi bildiğimiz için İslamiyet'in mukaddes yerlerini Musevilerin ve Hıristiyanların nüfuzunun altına girmesine mâni olacağız. Binaenaleyh şunu söylemek istiyoruz ki buraların Avrupa emperyalizminin oyun sahası olmasına müsaade etmeyeceğiz. Biz şimdiye kadar dinsiz ve İslamiyet'e lakayt olmakla itham edildik. Fakat bu ithamlara rağmen Peygamberin son arzusunu yani, mukaddes toprakların daima İslam hâkimiyetinde kalmasını temin için hemen bugün kanımızı dökmeye hazırız.

Cedlerimizin, Selahaddin'in idaresi altında, uğrunda Hıristiyanlarla mücadele ettikleri topraklarda yabancı hâkimiyet ve nüfuzunun tahtında bulunmasına müsaade etmeyeceğimizi beyan edecek kadar bugün, Allah'ın inayeti ile kuvvetliyiz. Avrupa bu mukaddes yerlere temellük etmek için yapacağı ilk adımda bütün İslam âleminin ayaklanıp icraata geçeceğinden şüphemiz yoktur".¹

Nutukta sarf edilen sözlere baktığımız vakit, Arapların tahayyül edilenden çok farklı bir konumda olduğu gerçeği karşımıza çıkar. Zaten görmekteyiz ki Mısır kendisini İsrail'e peşkeş çekmiştir, Suudi Arabistan da ABD saflarına katılması, ılımlı İslam'a geçeceğini açıklamasıyla keskin bir dönüş yaparak İsrail'in saflarına katılmıştır. Daha da ilginç, Orta Doğu için söylenen "Mısır 'sız savaş, Suriye 'siz barış olmaz" sözünü dikkate aldığımızda görmekteyiz ki Kudüs kararı ve İsrail'in istediği gibi yayılabilmesi için adeta tüm hazırlık ve ayarlamalar Arap Baharı sayesinde yapılmıştır. Son olarak, tahmin edileceği üzere, bu iki devletin yaptığı açıklamalar samimiyetten uzak olduğu kadar bir tepki niteliğinde değil kendi halklarını teskin edici niteliktedir.

İsrail perspektifine geldiğimiz zaman ilk başta şunu belirtmek gerekir: İsrail'in lehine olan kararlar barış amaçlıdır değilse istikrarı bozma potansiyelindedir. Bu yaklaşımın sinsiliği İsrail'in terör devleti gibi davranmasını meşrulaştırmaktır. Bu bağlamda unutulmamalıdır ki İsrail'in ilk kadın başbakanı Golda Meir, 1967'de Altı gün savaşları sonrasında:

"Barışın geldiği gün belki zamanla Arapların bizim çocuklarımızı öldürmesini affedebiliriz ama bizi kendi çocuklarını öldürmek zorunda bıraktıkları için asla

¹ Böyle bir demecin olmadığı ve Hakimiye-i milliye gazetesinin o dönemde ulus gazetesi halini aldığı Murat Bardakçı tarafından söylenmektedir fakat resmî belge olarak 27.07.1937 tarihli Dahiliye Nezaretinin bu nutukla ilgili belgesinin ise gerçek olduğunu belirtmiştir.

affetmeyeceğiz", "Bu topraklara barış ancak Arapların çocuklarına olan sevgileri bize olan nefretlerinden fazla olduğu zaman gelecektir."

gibi beyanları, bu meşrulaştırmaya güzel iki örnektir. Benzer şekilde, İsraili liderlerin beyanlarında ve devlet yönetiminde bu gibi eğilim ve davranışlar adeta bir gelenek haline gelmiştir. Buna ek olarak, İsrail, güvenlik saikiyle orantısız şiddet kullanmaktan da geri durmamıştır. Ayrıca çözüme yaklaşıldığı vakit bir müşkülât veya sansasyon ortaya çıkartarak askıya alınmasını sağlamıştır. Örneğin 1993'teki Oslo sürecinde her şey yolunda giderken, iki devletli çözüm fikri her iki kesim tarafından olumlu addedilirken, Baru Goldstein adlı fanatik bir Yahudi, İbrahim Camisinde ibadet edenleri tarayarak 30 kişinin ölümüne sebebiyet vermiştir. Bunu fırsat bilen İsrail, görüşmeleri askıya almıştır. 2. Oslo sürecinde ise olumlu gelişmeler görülürken İzhak Rabin aşırı sağcı bir Yahudi tarafından öldürülmesi ve Şimon Perez'in geçmesi sonrası yine olumsuz sonuçlanmıştır. İsrail şiddetin meşrulaştırmasını böylece tekâmül ettirmekte ve yayılcılığını sürdürmek ve aynı zamanda güvenliğini, varlığını güvence altına almak için gerek yerleşim yeri kurmak olsun gerekse askeri operasyonlar olsun gayriinsani eylemleri yegâne yol olarak görmektedir. Halbuki BM 2(1,3,4) maddeleri İsrail'in yahut başka bir devletin işgal edici, eşitlik ilkesini ilga edici, BM kararlarını görmezden gelici tutumlarını engellemeye yöneliktir. Ne yazık ki İsrail açısından yıllardan bu yana geçerli olmamakla birlikte Filistin bu bağlamda meşru olarak kabul edilmeyip, dahası işgale göz yumulmak suretiyle BM 2(1), 2(3) ve 2(4) maddeleri çerçevesince mağdur edilmiştir. Ayrıca 1967 Altı Gün savaşları sonrası ortaya konulan 242 no'lu karar da İsrail'in işgal ettiği bölgelerden çekilmesini ve 181. Kararı uygulamasını emreder. Lakin bilindiği gibi İsrail BM kaale almayıp Batı Şeria'yı, Gazze Şeridi'ni ve Doğu Kudüs'ü işgale devam ederek, sosyal, siyasal ve iktisadi dokusunu tasfiye etmeye çalışmaktadır. Doğu Kudüs'ü ilhak ederek İslam'ı, Batı Şeria'yı ilhak ederek Filistin yönetimini, Gazze Şeridi'ni ilhak ederek ve karadan ve denizden abluka altına alarak tabiri caizse insanlığı hapsedmiştir. Bunları fütursuzca gerçekleştirmenin hukuksal boyutu da şu ilginçlikte saklıdır. BM'ye üye olurken devletin sınırları bildirilir. İsrail ise BM'de sınırları tanımlanmayan tek devlettir. Bu sayede 1949 da 1967'de ve nihayetinde 2016'da görülen büyük değişimin pürüz olmadan gerçekleştirilmesi de bu sayededir. Bu bağlamda şunu çok rahatlıkla söyleyebiliriz ki, BM zaten İsrail'in bu yayılcılığına zemin hazırlamıştır haliyle Kudüs kararı eninde sonunda kabul edilecektir. İsrail'in gerçekte asıl hedefi kelimenin tam manasıyla Yahudi devleti konseptine bürünmektedir. Böylece bünyesinde yer alan Arap ve ırksal olmasa da kültürel olarak Yahudileşmiş kesimleri saf dışı bırakmaktır. Bu bağlamda Siyonizm hakiki manada ırkçı nitelik kazanmıştır çünkü dinsel veya kültürel birlikteliği reddedip sadece ırksal odaklı bir tutum vardır. Bu perspektifte İsrail'in Batı Şeria ve Doğu Kudüs'teki hukuka mugayir yerleşim yeri kurması da şüphesiz bununla alakalıdır. Yaklaşık 40 yerleşim yerinin ve 500 binden fazla Yahudi'nin yerleştiği bir ortamda şüphesiz toplu göçler de uygulanmaktadır. Cenevre 49; toplu veya bireysel olarak tüm zorla göç ettirme türleri, bütünüyle yasaklanmıştır der. Lakin görmekteyiz ki İsrail, Nazilerin Yahudilere uyguladığını uygulamaktadır. Lakin unutulmamalıdır ki, Yahudi Milleti'nin Nazi vahşetinden mustarip olması aynı insanlık dışılıkları bir başka topluma veya millete uygulama hakkını kendisine vermez. Son olarak

söyleyeceğim, İsrail'e payanda devletler, bu köhne BM yapısında veto hakkına sahip olduğu sürece, Müslüman toplulukların ve devletlerin birleşse bile kayda değer bir geri püskürtmenin yapmaları neredeyse imkansıza yakındır.

Sözlerimi toparlamam gerekirse, bu bilgiler ışığından yapacağım yorum şundan ibarettir. Mihraba saldırılıp Kur'an-ı Kerim'ler yırtılırken, Mescid-i Aksa'nın altı ve temeli tünellerle tahrip edilirken, ezan yasaklanırken, Temmuz 2017'de Aksa'nın ve Kubbetüssahra'nın kapıları kapatılırken, bırakın Arap ve Orta Doğu ülkelerini, Filistin bile bölünmüş, kapana kısılmış bir haldeyken, elle tutulur bir tepki çıkmadığı için yani caydırıcılıktan uzak bir durum ortaya çıktığı için bu karar alındı. Nitekim bu noktada Golda Meir'in 1969'daki yangın sonrası sarf ettiği şu söz, bu gafleti ve fonksiyonsuzluğu gözler önüne sermektedir:

"O gece sabaha kadar korkudan uyuyamadım. Zannediyordum ki Müslümanlar dört bir taraftan İsrail'e girecekler. Lakin sabah oldu ve korkulan olmadı. İşte o zaman idrak ettim ki biz dilediğimizi yapabiliriz, zira bu ümmet uyuyan bir ümmettir."

O yüzden bu kararın sebebi ne ABD'dir ne de İsrail; bölünmüş, ihtilafa düşmüş, ekonomik ve askeri yönden zayıf haldeki İslam ve Orta Doğu ülkeleridir. Zaten konuyla ilgili uzman çevreler, ABD'nin bu kararı Mısır'a danışarak, Suudi Arabistan'ı da kendi yanına çekerek aldığına dikkat çekmektedir. Kısacası, Müslümanları yine başka Müslüman iki devletle vurmuştur. Emperyalizm dediğimiz realitenin karşısında asıl intifada dediğimiz olgu, endüstrileşme, ekonomi ve teknoloji bağlamında ilerlemektir. Bu sağlanmadığı ve üretken bir toplum ortaya konulmadığı sürece ne meselelerin aslı anlaşılacaktır ne de içi dolu ve caydırıcı hamleler ortaya konacaktır. Bu yüzden de Saddam'ın Kuveyt'ten çekilirken İsrail'i vurması sonrasında *"Ben İsrail'e 39 füze salladım bu yüzden alaşağı edilmek istenen bir konumdayım. Yüreği olan 40'ı atsin"* diye yaptığı konuşmaya binaen belirtmek isterim ki uluslararası hukuku ihlal eden bu oldu bittiye karşı kararlı bir karşı duruşu göstermek mümkün olabilecek mi?.

Son Notlar

Uluslararası Hukuk bakımından daha geniş bakılması için ayrıca bakınız:

BM Güvenlik Konseyi ve Genel Kurulu 1967’de İsrail’in Doğu Kudüs’ü kendi hukukuna ve Batı Kudüs’ün belediye yönetimine tabi tutmasını hukuken butlan (*invalid*) ilân etmiştir (Bkz. BM Güvenlik Konseyi Kararları 252 (1967); 267 (1969); 298 (1971); 446 (1979); 445 (1980).

Genel Kurul Kararları 2253 (ES-V) (1967); 2254 (ES-V) (1967); 31/106A (1976); 33/113 (1978). Bunun yanı sıra Güvenlik Konseyi İsrail’in 1980 Anayasasını “uluslararası hukukun ihlali” (*violation of international law*) ve “bütünüyle hükümsüz” (*null and void*) kabul ederek, bunu tanımayacağını ve İsrail’in söz konusu toprak kesiminde işgalci olduğunu benimsemeye devam ettiğini bildirmiştir (Bkz. Güvenlik Konseyi Kararları 478 (1980); Ayrıca bkz. Genel Kurul Kararları 36/120E (1981); 37/123C (1982); 39/146C (1984).

Uluslararası Adalet Divanı da aynı şekilde İsrail’in açıklanan tek taraflı işlemlerini uluslararası hukuk açısından hükümsüz kabul ederek, İsrail’in IV No.’lu Cenevre Sözleşmesi (1949) altında işgalci statüsünü vurgulamıştır (Bkz. *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion* [2004] ICJ Rep. 136, July 9, 2004).(1)